

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ÖZKAN KARATAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2017/31774
Karar Tarihi : 14/10/2020

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Burhan ÜSTÜN
Hicabi DURSUN
Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucular : 1. Özkan KARATAŞ
2. Cengiz UĞURLU
3. Umut Sertaç ÖKDEMİR
4. Erdoğan CANPOLAT
5. Zülfükar Ejder SÜTCÜ

Başvurucular Vekili : Av. Nazan Betül VANGÖLÜ KOZAĞAÇLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; olağanüstü hâl ilan edilen dönemde izinsiz oturma eylemi yapan başvurulardan ilk dördünün gözetimine alınması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, başvurularda uygulanan idari para cezaları nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 8/8/2017, 27/10/2017 ile 8/11/2017 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca iki ayrı bireysel başvurusu bulunan başvurulardan Erdoğan Canpolat'ın 2017/37295 numaralı bireysel başvurusuna ilişkin adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2017/31777, 2017/31783, 2017/31779, 2017/36603 ve 2017/37295 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2017/31774 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucuların Durumu

9. Başvuruculardan Cengiz Uğurlu, Malatya Devlet Hastanesinde veri hazırlama ve kontrol işletmeni; diğer başvurucular ise aynı ilde öğretmen olup 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra çıkarılan, 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) ile kamu görevinden ihraç edilmiştir.

B. Malatya Valiliğinin Genelgesi

10. Malatya Valiliğinin 27/10/2016 tarihli Genelgesi ile toplantı ve gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, stant kurma, imza kampanyası, bildiri dağıtma, pankart asma, çadır kurma, oturma eylemi vb. eylemler izne bağlanmış olup Genelge'nin ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu çerçevede 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesinin (m) bendi 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/A ve 11/C maddesi ile 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. ve aynı Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 23. maddesine istinaden; huzur ve güvenliğin sağlanması, kişi dokunulmazlığı, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla;

1-Malatya İl sınırları içinde 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında yol, meydan, cadde, sokak park gibi umuma açık alanlarda yapılacak her türlü: 'Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü, Basın Açıklaması, Stant Kurma, İmza Kampanyası, Bildiri Dağıtma, Pankart Asma, Çadır Kurma, Oturma Eylemi vb. türdeki etkinlikler ile şeklindeki gösterilerin 27.10.2016 tarihi itibarı ile 'izne bağlanmasına' karar verilmiştir.

2-Söz konusu etkinlikler ile ilgili gerekli izin mercii, Yeşilyurt ve Battalgazi ilçeleri için Malatya Valiliği, diğer ilçeler için ise ilgili kaymakamlıklar olarak belirlenmiştir.

3-Yukarıda verilen emir ve yasaklara uymayanlar hakkında; fiileri ile ilgili olarak kanunlarda özel bir hüküm bulunmadığı takdirde 5442 sayılı İl İdare Kanunu'nun 66. maddesi hükmü gereği ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca yaptırım uygulanacak ve adli işlem tesis edilecektir.

Bu 'Valilik Genelgesi'ndeki hususlar görev ve sorumluluk alanları itibarıyla Kaymakamlıklar, belediyeler ve kolluk kuvvetleri tarafından mahallen ilan ettirilerek vatandaşlarımıza duyurulacaktır."

C. Başvuruya Konu Olaya İlişkin Bilgiler

11. Başvurucu Zülfükar Ejder Sütcü dışındaki başvurucular 5/1/2017 tarihinden itibaren Malatya Belediye binası önünde yer alan ve trafiğe kapalı olan alandaki banklarda

oturma eylemine başlamıştır. Uğradıkları haksızlığı her gün aynı yerde oturmak suretiyle protesto etmeyi amaçladıklarını belirten başvuru sahiplerinin eylemleri 2017 yılı Haziran ayı ortalarına kadar sürmüştür.

1. İlk Dört Başvurucu Hakkında

a. Özkan Karataş

12. Başvurucu Özkan Karataş'a 5/1/2017-2/5/2017 tarihleri arasında yetmiş beş farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucu söz konusu para cezalarını otuz yedi bağımsız itiraza konu etmiş ve bu itirazlar Malatya 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) tarafından otuz yedi ayrı kararla reddedilmiştir. Başvurucu 7-12-13-17-18-19-21-25-27-28/4/2017 ve 2/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on bir adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1999 D. İş sayılı- ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

b. Cengiz Uğurlu

13. Başvurucu Cengiz Uğurlu'ya 5/1/2017-2/5/2017 tarihleri arasında elli bir farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucu söz konusu para cezalarını otuz bir bağımsız itiraza konu etmiş ve bu itirazlar Hâkimlik tarafından otuz bir ayrı kararla reddedilmiştir. Başvurucu 24-25-26-27/4/2017 ve 2/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin beş adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1975 D. İş sayılı- ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

c. Umut Sertaç Ökdemir

14. Başvurucu Umut Sertaç Ökdemir'e 6/1/2017-2/5/2017 tarihleri arasında altmış yedi farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucunun söz konusu para cezalarına itirazları Hâkimlik tarafından reddedilmiştir. Başvurucu, başvuru formu ekine yaptırım tutanaklarını eklemiş; başvuru konusu karar ile ilk verilen karar dışında söz konusu itirazlarının reddine ilişkin Hâkimlik kararlarını sunmamıştır. Başvurucu 9-12-13-17-18-21-24-25-27-28/4/2017 ve 2/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on bir adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1978 D. İş sayılı- ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur.

d. Erdoğan Canpolat

15. Başvurucu Erdoğan Canpolat'a 5/1/2017-26/5/2017 tarihleri arasında yetmiş beş farklı eylemi için ayrı ayrı 227 TL idari para cezası verilmiştir. Başvurucu, söz konusu para cezalarını otuz üç bağımsız itiraza konu etmiş ve bu itirazlar Hâkimlik tarafından otuz üç ayrı kararla reddedilmiştir. Başvurucu iki ayrı bireysel başvuruda bulunmuştur. Bunlardan birincisi olan 2017/31783 numaralı başvurusu 23-24-27-28-29-30-31/3/2017 ve 3-4-5-6/4/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on bir adet idari para cezasına yaptığı itiraz üzerine verilen -Hâkimliğin 5/7/2017 tarihli ve 2017/1842 D. İş sayılı- ret kararına ilişkindir.

16. Başvurucunun 2017/37295 numaralı ikinci başvurusunun konusunu oluşturan 5-8-9-10-11-12-15-18-19-22-23-24-25-26/5/2017 tarihli eylemlerine ilişkin on dört adet idari para cezasına yaptığı itiraz da Malatya 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 28/9/2017 tarihli ve 2017/2361 D. İş sayılı kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara itirazını inceleyen

Malatya 1. Sulh Ceza Hâkimliği 9/10/2017 tarihli ve 2017/3522 D. İş sayılı kararıyla itirazı kesin olarak reddetmiş olup başvuru söz konusu ret kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuştur. Özetle başvuru Erdoğan Canpolat yönünden bireysel başvuruya konu yirmi beş adet idari para cezası söz konusudur.

e. İlgili Hâkimlik Kararları

17. İlk dört başvuruçunun itirazlarının reddine ilişkin kararlarda Hâkimlik; Anayasa'nın 34. ve 120. maddeleri, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (Sözleşme) 11. ve 15. maddeleri, Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi'nin 4. ve 21. maddeleri ile 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesi, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. ve 66. maddeleri, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 2. maddesine yer verdikten sonra bir değerlendirme yapmıştır. Değerlendirmesinde Hâkimlik özetle ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren olağanüstü hâl ilan edildiğini, Valilik tarafından eylem ve etkinliklerin izne bağlandığını, izin alınmadan bu tür etkinliklerde bulunanlar hakkında 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca idari para cezası uygulanacağını ilan edildiğini belirtmiştir.

18. Hâkimlik; başvuruçuların kamu görevinden çıkarıldıklarını beyan ederek önceden izin almadan kabahat tarihlerinde merkezî olan bir alanda oturma eylemi ve pankart açma şeklinde eylemde bulunduklarını, kolluk tutanaklarının içeriğine göre başvuruçulara Valilik Genelgesi'nin hatırlatıldığını, her türlü eylemin izne bağlandığını, izin başvurusu veya izinleri olması hâlinde eylemi gerçekleştirebilecekleri, aksi durumda adli veya idari işlem uygulanabileceği hususlarının ihtar edildiğini, buna rağmen başvuruçuların eylemlerini slogan atarak devam ettirdiklerini ifade etmiştir.

19. Hâkimlik itiraz konusu ile ilgili olarak değerlendirilmesi gereken meselenin anayasal bir hak olan, ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının somut olayda olduğu gibi izne bağlanıp bağlanamayacağı, izin alınmadan yapılan toplantı veya eylem ile ilgili idari yaptırım uygulanıp uygulanamayacağı, uygulanan yaptırımın 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi kapsamında kalıp kalmadığı ile kanunun aradığı ölçütlere uyup uymadığı, bu doğrultuda idari yaptırımın yerinde olup olmadığı hususları olduğunu belirtmiştir. Buna göre Hâkimlik 2911 sayılı Kanun'un 2. maddesinde tanımlanan *toplantı*nın bir konuda kamuoyu oluşturmak ve o konuyu benimsetmek için yapılan açık ya da kapalı alan toplanmalarını ifade ettiğini, Türk Dil Kurumu tarafından *toplantı* kelimesinin "*birden çok kimse*nin belirli bir amaçla bir araya gelmesi" olarak tanımlandığını, bu doğrultuda toplantı ve gösteri yürüyüşü kavramının oturma eylemi, yürüyüş veya bir meydanın ya da yolun işgal edilmesi gibi çeşitli eylem şekillerini kapsadığını belirtmiştir.

20. Hâkimlik; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AIHM) *Cisse/Fransa* (B. No: 51346/99, 9/4/2002; bkz. § 31) kararına atıfla başvuruçuların meslekten çıkarılmaları ile ilgili olarak kamuoyu oluşturma amacıyla süreklilik arz edecek şekilde bir araya gelmiş olmaları ve bir kısım pankart, yazı ve slogan kullanmaları karşısında yapılan bu oturma eyleminin 2911 sayılı Kanun kapsamında tanımlanan, belirli şartlarda izne bağlanabilen toplantı ve gösteri yürüyüşü kavramı içinde kalan bir fiil olduğunu değerlendirmiştir.

21. Hâkimlik; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının Anayasa'nın 34. maddesi ile güvence altına alındığını, herkesin önceden izin almadan barışçıl toplantı ve

gösteri yürüyüşü düzenleyebileceğinin belirtildiğini ancak belirli şartlar dâhilinde ve kanunla bu hakkın sınırlanabileceğinin hüküm altına alındığını ifade etmiştir. Aynı şekilde Hâkimlik yukarıda adı geçen uluslararası sözleşmelere taraf ülke açısından ulusun varlığını tehdit eden genel tehlikenin varlığı hâlinde Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alınabileceği ya da sınırlamalar getirilebileceğine dikkat çekmiştir.

22. Hâkimlik; ülkemizde olay tarihinde ve hâlihazırda (karar tarihinde) olağanüstü hâl uygulamasının devam etmekte olduğunu, olağanüstü hâl ilan edilmesi durumunda alınabilecek önlemlerin Anayasa ve ilgili kanunlarda belirtildiğini, buna göre kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklanabileceğini, ertelenebileceğini ya da izne bağlanabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Hâkimlik, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının tahdidi olarak sayılan çekirdek haklardan olmayıp uluslararası sözleşmeler ve Anayasa tarafından sınırlanabileceği belirlenen haklardan olduğunu ifade etmiştir.

23. Hâkimlik sonuç olarak ülkemizde Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini, temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik olarak 15 Temmuz darbe teşebbüsünden sonra Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen olağanüstü hâl uygulaması kapsamında ve 2935 sayılı Kanun doğrultusunda toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin somut olayda olduğu şekliyle izne bağlanmasında Anayasa'ya ya da uluslararası sözleşmelere aykırı bir yön bulunmadığını değerlendirmiştir.

24. AİHM'in izin veya bildirim şeklindeki sistemlerin varlığının toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kısıtlayan bir durum olarak görmediğini, bu durumun Sözleşme'nin 11 maddesi ile güvence altına alınan özgürlüklerle çatışmadığını belirten Hâkimlik AİHM'in *Rune Andersson/İsveç* (B. No: 12781/87, 13/12/1988) ve *Cristian Ziliberberg/Moldova* (B. No: 61821/00, 1/2/2005) kararlarına (bkz. § 31) atıfta bulunmuştur. Hâkimlik; AİHM'in kararlarında izin sisteminin başlı başına Sözleşme'ye aykırı olmadığını, bu durumlarda devletin izin gerekliliği yerine getirilmeden toplantı ve gösteriye katılanlara belirli bir yaptırım uygulamasının anlaşılır olduğunu, aksi durumda bu iç hukuk düzenlemesinin etkinliğini kaybedeceğini belirttiğine dikkat çekmiştir.

25. Hâkimlik; başvurucular tarafından izin gerekliliğinin yerine getirilmeden eylemin gerçekleştirilmesi, Valilik Genelgesi'nin önceden ilan edilmiş olmasına ve anılan Genelge doğrultusunda kendilerine ihtar yapılmasına rağmen eyleme devam etmeleri nedeniyle Anayasa ve ilgili mevzuat ile AİHM kararları dikkate alındığında idari yaptırım tesisinde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına aykırı bir durum görülmediğini belirtmiştir. Ayrıca Hâkimlik idari yaptırımın 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca uygulanmasına göre bu madde açısından yaptığı değerlendirmede anılan Kanun hükmü gereği yaptırım uygulanabilmesi için madde metnine ve Yargıtay uygulamalarına göre emri veren makamın yetkili olması ve kanunda açıkça hüküm bulunması gerektiğini belirterek bu hususu da dikkate almış ve eylemlerle ilgili olarak 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin uygulanmasında Kanun'a ve Yargıtay uygulamalarına aykırı bir yön bulunmadığını ifade etmiştir.

26. Son olarak Hâkimlik 5326 sayılı Kanun'un 15. maddesinde yer alan *"bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabileceğini, ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanmayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanacağı"* yönündeki hüküm gereğince başvuruçuların eylemi ile ilgili olarak ayrıca adli soruşturma ve kovuşturma yapıp yapılmadığı hususunun

araştırıldığı belirtilmiştir; itiraza konu kabahat tarihlerinde sadece 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine muhalefetten yaptırım uygulandığını, ayrıca bu tarihlerdeki eylemlere ilişkin olarak adli soruşturma yapılmadığını tespit etmiştir.

2. Beşinci Başvurucu Hakkında

27. Başvurucu Zülfükar Ejder Sütcü ise -dosyadaki bilgilere göre- aynı eyleme 4/3/2017 ve 6/3/2017 tarihlerinde iki kez katılmıştır. Bu eylemleri nedeniyle başvurucuya 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunduğundan bahisle iki adet idari para cezası verilmiştir. Başvurucu her iki para cezasına da itiraz etmiştir. Malatya 2. Sulh Ceza Hâkimliği 28/9/2017 tarihli ve 2017/1218 ve 2017/1219 D. İş sayılı kararlarıyla itirazları kesin olarak reddetmiştir. Ret kararları başvurucuya 18/10/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu iki adet idari para cezasına ilişkin olarak bireysel başvuruda bulunmuştur.

28. Söz konusu kararlarda Hâkimlik özetle toplantı, gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, oturma eylemi gibi etkinliklerin 26/10/2016 tarihinden itibaren Valilik tarafından izne bağlandığını, başvurunun 4/3/2017 ve 6/3/2017 tarihlerinde izinsiz olarak gösteriye katıldığının tutanak ile sabit olduğunu, başvurunun gerekli makamlardan izin alarak açıklama yapmasında, toplantılara ve gösterilere katılmasında yasal herhangi bir engel bulunmadığını belirtmiştir. Hâkimlik ayrıca Aydın 2. Sulh Ceza Hakimliğinin 7/4/2017 tarihli ve 2017/1711 D. İş sayılı kararına atıfla söz konusu eylemlerin kamu düzeni ve asayisi bozabileceğini, yasaklama kararının esas, içerik ve yöntem olarak hukuka uygun olduğunu belirtildiğini, söz konusu eylemlerin yasaklanmış ve izne bağlanmış olması karşısında itiraz edenin eylemlerine devam ettiğini, bu nedenlerle idari para cezasının usul ve yasaya uygun olduğu kanaatine vardığını belirterek itirazın reddine karar verildiğine dikkat çekmiştir. Kararlarda tüm bu hususları nazara aldığını belirten Hâkimlik, itiraz başvurusunun idari para cezalarının usul ve yasaya uygun olduğunu ve "başvurucunun itiraz hakkı bulunmadığını" belirterek 5326 sayılı Kanun'un 28/1-b maddesi gereğince itirazların reddine karar vermiştir.

29. Başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

30. Mevcut başvuruya ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kaynaklarının derli toplu verildiği kararlar için bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 22-31; *Rıza Gökçen Erus ve diğerleri*, B. No: 2014/17391, 19/4/2018, §§ 24-30. Ayrıca AİHM'in izinsiz yapılan barışçıl toplantıda toplantıyı yöneten ya da organize edenlere idari para cezası verilmesi kararına ilişkin olarak bkz. *Skiba/Polonya* (k.k.), B. No: 10659/03, 7/7/2009; kabul edilemezlik kararı için bkz. *Selma Elma*, B. No: 2017/24902, 4/7/2019, § 21.

31. Ayrıca ilk derece mahkemesi kararlarında atıf yapılan AİHM kararları özetle şöyledir:

i. *Cisse/Fransa* kararında başvuru, ülkede oturma izni olmayan bir grubun sözcüsü ve üyesidir. Göçmenlik statülerinin gözden geçirilmesindeki zorluklara dikkat çekmek için başvurunun da aralarında olduğu ve çoğunluğu Afrika kökenli olan grup bir kiliseyi işgal etmiş ve eylem iki ay boyunca sürmüştür. Eylem basında

geniş yer bulmuş ve birçok insan hakları örgütüne desteklenmiştir. Gösteri barışçıl olarak devam etmiş, ibadet edenler engellenmemiş ve gösterinin kamu düzenini bozucu bir etkisi olmamıştır. Bununla birlikte gruptan açlık grevine başlayan on kişinin durumlarının gitgide kötüleşmesi ve sağlık şartlarının yetersizliği nedeniyle polis, kiliseden grubu tahliye etme kararı almış ve uygulamıştır. AİHM, belirtilen durumları da dikkate alarak toplantıya yapılan müdahalenin gerekli hâle geldiğine ve toplantı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

ii. *Rune Andersson/İsveç* kabul edilemezlik kararında başvuru, bölge mahkemesi önünde bir protesto gösterisi yapmak istemiştir. Polis yetkililerinin başvuruca izin alması gerektiğini belirtmeleri üzerine başvuruca 1-5 kişi arasında göstericinin olacağını belirterek izin talebinde bulunmuştur. Kendisine izin verilen başvuruca ilgili mevzuat gereğince 60 İsveç kronu (AİHM kararı tarihindeki kura göre yaklaşık 10 Amerikan dolarına denk gelmektedir. Bugünkü USD/TL kuruna göre yaklaşık 75 Türk lirası) damga vergisi tahakkuk ettirilmiştir. Başvuruca, polis merkezinden izin belgesini almış; yetkilileri tek kişi olacağı konusunda bilgilendirmiş ve aynı gün protesto gösterisini yapmıştır. Daha sonra gösteri için izin gerekmediği iddiasıyla idarenin kararına karşı hem idareye hem de mahkemeye itiraz etmiştir. İdare zaten başvuruca izin verilmiş olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir. Mahkeme tarafından da itirazı reddedilen başvuruca, damga vergisini ödememiş ve başvuruca önceki bazı vergi alacaklarıyla birlikte söz konusu vergi alacağı da icra takibine konu olmuştur. Başvuruca, AİHM önünde diğer iddiaları yanında ödemesi gereken damga vergisinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasını da dile getirmiştir. AİHM, ilk olarak iznin 1-5 kişi arası gösterici için verildiğini not etmiş; ikinci olarak damga vergisinin diğer bir kanunda yer aldığını ve verginin gösteriye izin verilmesinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir. AİHM bir gösteride izin şartının trafiğin düzenlenmesi ve kamu düzeninin sağlanması için aranabileceğini belirttiikten sonra ödenmesi gereken tutarın düşük olması ve damga vergisi olarak uygulanmasını gözönüne alarak müdahalenin orantısız olmadığına ve dolayısıyla Sözleşme'nin 10. maddesi yönünden açık bir ihlalin bulunmadığına karar vermiştir.

iii. *Cristian Ziliberg/Moldova* kararında; öğrenci olan başvuruca, öğrencilere şehir içi ulaşımında ayrıcalıklar tanınması amacıyla ve izin alınmadan yapılan bir gösteriye katılmıştır. Gösteriyi organize edenler de izin başvurusunda bulunmamıştır. Başta barışçıl başlayan gösteride bazı göstericiler tarafından daha sonra yumurta ve taş atılması nedeniyle polis müdahalesi olmuştur. Başvuruca izin alınmadan yapılan bir gösteriye katıldığı için idare mahkemesi tarafından yapılan duruşma sonrasında 36 MDL (Moldova leyi) para cezası verilmiştir. AİHM kararında söz konusu ceza tutarının o tarihte 3,17 avroya denk geldiği belirtilmiştir. Başvuruca, bölge mahkemesine itirazda bulunmuştur. Bölge mahkemesi başvuruca yokluğunda itirazı incelemiş ve itirazı reddetmiştir. Başvuruca; bölge mahkemesindeki duruşmaya usulüne uygun davet edilmediğini, duruşmaya davet yazısının duruşmadan sonra eline ulaştığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ve ret kararının kaldırılması talebiyle bölge mahkemesine başvurmuştur. AİHM, duruşmaya davet yazısının duruşmadan sadece bir gün önce postaya verildiğini tespit etmiş ve başvuruca adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM para cezasına ilişkin olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğine ilişkin değerlendirmesinde 36 MDL'nin başvuruca aylık gelirinin %60'ından fazlasına denk geldiğine dikkat çekmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 14/10/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

33. İlk dört başvuru, eylem sürecinde 100'den fazla kez yakalandıklarını ve gözaltına alındıklarını belirterek kabahat üzerine verilecek idari para cezası ile saatlerce gözaltında tutulmak arasında bir orantılılık bulunmadığını ifade etmiştir. Söz konusu başvurucular, kolluğun yakalama yetkisinin doğması için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olayların ve kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığının bulunması gerektiğini ifade etmiş; koruma tedbiri uygulanması için şartların oluşmadığını iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca idari para cezası verileceği için gecikmesinde sakınca bulunan bir hâlin de bulunmadığını belirterek kimliklerinin bilinmesine ve sonradan bir suç isnadı yapılmamasına rağmen her seferinde sürekli ve sistematik olarak gözaltına alınmaları nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

34. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (*Hikmet Kopar ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; *Hidayet Karaca* [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; *Günay Dağ ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150).

35. Somut olayda başvurucuların gözaltına alınmalarına ilişkin olarak gazete haberi dışında herhangi bir bilgi ya da belge sunmadıkları görülmektedir. Bu nedenle hangi günler ve kaç kez gözaltına alındıkları konusunda bir tespit yapılamamıştır. İncelenen başvurularda, başvurucuların yakalama ve gözaltı tedbirlerinin hukuki olmadığına ilişkin ileri sürdükleri iddialarıyla ilgili olarak etkili bir hukuk yolu mevcut olduğundan yukarıda anılan kararlarda varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

37. Başvurucular, kamu görevinden ihraç edilmeleri nedeniyle uğradıkları haksızlıkları protesto etmek amacıyla trafiğe kapalı alanda, yaya ve araç trafiğini

engellemeden ve kamu düzenini bozmadan barışçıl bir eylem gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

38. İlk dört başvuru 2017 yılı Haziran ayı ortalarına kadar sürdürdükleri oturma eylemi sürecinde kendilerine 104 kez para cezası kesildiğini ve gözaltına alındıklarını ifade etmiştir. Başvurucular yaptıkları eylemin 2911 sayılı Kanun'da belirtilen nitelikte bir toplantı ve gösteri olmadığından önceden izin almalarının gerekmediğini ileri sürmüş ve yapılabilecek en barışçıl şekilde belediye bankında oturma eylemi yaparak protesto gerçekleştirdiklerini belirterek ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

39. Başvurucular eylem sürecinde hep aynı davranışı sergilemiş olmalarına rağmen bazı günler haklarında işlem yapılırken bazı günler işlem yapılmadığını, itirazlarının reddine ilişkin kararların da birbirinin aynı olduğunu, sadece tarihlerinin değiştirildiğini belirterek bu durumun etkili başvuru ve adil yargılanma haklarının ihlali olduğunu ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Birden fazla kişinin bir araya gelerek aynı konuda belli bir süre oturma eylemi yapmaları ve bu eylemler üzerine idari para cezası verilmesi nedeniyle başvuru şikâyetinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir

41. Anayasa'nın "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

43. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının sadece kullanılması sırasında değil kullanılmasından sonraki işlemlerin de hak üzerinde *sınırlayıcı* etkisi bulunmaktadır

(*Selma Elma*, § 33; sendika hakkına ilişkin olarak bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 48). Bu sebeple başvurucuların oturma eylemi nedeniyle sonradan başvuruculara idari para cezası verilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

44. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

45. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

46. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine ilişkin kanunilik değerlendirmesi için bkz. *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, §§ 52-69).

47. Ayrıca başvuruculara uygulanan idari para cezaları da olağanüstü hâl sürecinde öngörülen izin şartının yerine getirilmemiş olması sebebine dayandırıldığından söz konusu cezaların Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *“toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin izin şartına bağlanamayacağı”* güvencesine aykırılık teşkil ettiği açıktır. Bununla birlikte bu güvenceye aykırı tedbirin olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığı hususu aşağıda incelenecektir (aynı yönde inceleme usulü için bkz. *Selma Elma*, §§ 37-39).

(2) Meşru Amaç

48. Başvurucuların idari para cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin kararın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden *kamu düzeninin korunması*na yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

49. Somut olaya uygulanan genel ilkeler için Anayasa Mahkemesinin *Erdal Karadaş* (B. No: 2017/22700, 28/5/2019, §§ 54-61) ve *Selma Elma* (aynı kararda bkz. §§ 41-47) kararlarına bakılabilir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda, Malatya Valiliği olağanüstü hâl ilan edilen dönemde il sınırları içinde 2911 sayılı Kanun kapsamında yol, meydan, cadde, sokak ve park gibi umuma açık alanlarda yapılacak her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşü, basın açıklaması, stant kurma, imza kampanyası, bildiri dağıtma, pankart asma, çadır kurma, oturma eylemi gibi etkinliklerin yapılmasını izne bağlamıştır (bkz. § 10). Söz konusu kararın kamu düzeninin ve başkalarının haklarının korunması amacıyla alındığı görülmektedir.

51. Anayasa Mahkemesi benzer konuda verdiği *Selma Elma* kararında; başvurucunun toplantıyı organize eden ya da yönetenlerden birisi olduğu yönünde bir tespit yapılmadan barışçıl şekilde gerçekleşen basın açıklamasına katılması nedeniyle başvurucuya idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahaleyi olağan dönem şartlarında Anayasa'nın sözüne ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bulmamıştır. Anayasa'nın 15. maddesine göre yaptığı incelemede de olağanüstü hâl ilan edilen dönemde müdahalenin *durumun gerektirdiği ölçüde hakkın sınırlanması gerekliliğine* aykırılık teşkil ettiğini tespit eden Anayasa Mahkemesi barışçıl nitelikte olan toplantılarda olağanüstü hâl döneminde izin alma yükümlülüğünün tıpkı olağan dönemde bildirim yükümlülüğünde olduğu gibi ilgili basın açıklamasını organize edenlere veya yönetenlere ait olduğunun kabul edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir (*Selma Elma*, §§ 51-62).

52. Yine Anayasa Mahkemesi *Erdal Karadaş* kararına konu olayda; olağanüstü hâl sürecinde 2017 yılının Şubat ayı içinde belli tarihlerde basın açıklaması yapmak için Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) Şubeler Platformu tarafından izin talebinde bulunulmuş, Valilikçe bu tarihlerden bazıları için izin verilmiş ve talep edilen diğer tarihlerde basın açıklamasına izin verilmemiştir. Anayasa Mahkemesi, izin verilmeyen tarihlerde barışçıl nitelikteki basın açıklamalarına katılan başvurucuya verilen iki adet idari para cezası şeklindeki müdahalenin olağan dönem şartlarında zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve kamu düzeninin korunması amacı ile başvurucunun hakları arasında adil bir denge kurulmadığı tespitiyle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığına karar vermiştir (*Erdal Karadaş*, §§ 72-76).

53. Anayasa'nın 15. maddesi yönünden yaptığı incelemede de müdahalenin *durumun gerektirdiği ölçüde hakkın sınırlanması gerekliliğine* aykırılık teşkil ettiğini tespit eden Anayasa Mahkemesi başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik olarak Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen güvencelere aykırı bu müdahaleyi meşru kıldığına karar vermiştir. Basın açıklamalarının barışçıl şekilde yapıldığını, barışçıl şekilde gerçekleşen eylemler nedeniyle de kamu düzeninin bozulmadığını, kamu düzeninin bozulma tehlikesinin varlığının da ikna edici ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmadığını, belirtilen gerekçelerin genel nitelikte olduğunu ve somut olayda yaptırım konusu eylemlere özgü olmadığını dikkate alan Anayasa Mahkemesi başvurucunun özel durumunu ve sendika üyesi olmasını gözeterek idari para cezasının başvurucunun toplantı hakkına dolaylı bir müdahale teşkil ettiğine ve buna bağlı olarak caydırıcı etki doğurabileceğine karar vermiştir (*Erdal Karadaş*, §§ 77-83).

54. Olağanüstü hâl döneminde izin sisteminin öngörülmesinin amacı, yetkililere kamu düzenini bozabilecek olayların engellenebilmesi ve gerekli tedbirlerin önceden alınabilmesi imkânını sağlamaktır. Yine olağanüstü hâl sürecinde izin alma yükümlülüğüne uyulması, idarenin tedbir alabilmesi için olağan dönemlere göre daha fazla önem arz etmektedir. Buna göre birbirinden bağımsız şekilde ancak aynı amaca yönelik uzun süren

zincirleme bir eyleme girişen başvuruçuların -olağanüstü hâl şartlarını gözetmek suretiyle her türlü toplantı ve gösteriyi izne bağlayan- Valilik Genelgesi'ne göre önceden izin almaları gerekmekte olup bunun olağanüstü hal dönemlerinde kamu düzeninin sağlanmasındaki önemi açıktır. Bununla birlikte oturma eylemi başladıktan sonra ilk günden itibaren idarenin eylemden haberdar olduğu ve izin alınmamasının somut olayın şartlarında idarenin tedbir alabilmesi için esaslı unsur olmaktan çıktığı görülmektedir. Bu nedenle barışçıl bir eylem söz konusu olduğundan idarenin somut olayın şartlarını gözönünde bulundurarak gerekli tedbirleri aldıktan sonra kamu düzeni bozulması, bozulma tehlikesi veya başkalarının haklarının korunması gerekliliği gibi zorlayıcı şartlar oluşmadığı sürece barışçıl eyleme doğrudan veya dolaylı müdahalede bulunmaması esastır.

55. Öte yandan olayda başvuruçuların trafiğe kapalı alanda bankların üzerinde oturmak suretiyle ve barışçıl şekilde yaptıkları anlaşılan eylemleri nedeniyle kamu düzeninin bozulduğuna ya da bozulma tehlikesinin varlığına ilişkin bir tespit de bulunmamaktadır (trafiğin akışının doğrudan engellendiği durumlarda kamu düzeninin bozulduğu yönündeki değerlendirmeler için bkz. *Güral Doğan*, B. No: 2015/7453, 18/4/2019, §§ 54-56; *Emre Soyaslan*, B. No: 2014/11306, 18/4/2019, §§ 49-51).

56. Hâkimlik kararlarına bakıldığında (ilk dört başvuru için) Anayasa ve uluslararası sözleşmeler ile AİHM kararlarına değinilerek bir denge kurulmaya çalışıldığı görülmektedir. Hâkimlik, kamu düzeni meşru amacı ile başvuruçuların toplantı hakkı arasında dengeleme yaparken başvuruçulara somut olayın özelliklerinden biri olan, Valiliğin kararının ve uyulmaması hâlinde sonuçlarının hatırlatıldığı hususunu da dikkate almıştır. Bununla birlikte başvuruçuların eylemlerinin başlamasından birkaç ay önce KHK ile ihraç edilmelerinin başvuruçular üzerindeki etkisinin de gözönüne alınması gerekir. Bu çerçevede başvuruçuların -belirtilen özel durumları ve eylemin barışçıl niteliği karşısında- kamu otoriteleri üzerinde baskı oluşturmak ve sorunlarını kamuoyuna duyurmak amacıyla sadece bir bankta oturarak ve yaklaşık yetmiş gün boyunca barışçıl şekilde eylem yapmalarına demokratik bir toplumda katlanılmalıdır. Bu nedenle Hâkimliklerce verilen kararlarda adil bir denge kurulduğu söylenemez.

57. Sonuç olarak kamu otoritelerinin kamu düzeninin bozulduğu ya da bozulma tehlikesinin varlığını olağanüstü hâl şartlarıyla bağlantılı ve olgulara dayalı olarak ortaya koymadıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca ilk dört başvuru yönünden barışçıl şekilde uzun süre devam eden eylemlerde aynı kişilere çok sayıda idari para cezası uygulanmasının -sürecin bütününe bakıldığında- orantılı olduğundan söz edilemez.

58. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında somut olayda başvuruçuların eylemlerine yapılan müdahaleler yönünden bahsi geçen *Selma Elma* ve *Erdal Karadağ* kararlarındakinden farklı bir sonuca ulaşılması için bir neden bulunmamaktadır. Başvuruçulara idari para cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin *zorunlu toplumsal bir ihtiyaca* karşılık geldiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulduğunun kabul edilmesi mümkün olmamıştır.

59. Bununla birlikte söz konusu müdahalelerin Anayasa'nın olağanüstü dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesi kapsamında meşru olup olmadığının incelenmesi gerekir.

60. Anayasa Mahkemesi tarafından daha önceki kararlarda, başvuru konusu olan somut olaylarda Anayasa'nın 15. maddesinin olağanüstü hâlin gerektirdiği şartların önceden

izin alma yükümlülüğüne uymayanlara idari para cezası uygulanması suretiyle toplantı hakkının sınırlandırılmasını gerektirip gerektirmediği incelenmiştir. Barışçıl nitelikte bir etkinliğe katılan kişilerin salt basın açıklaması öncesinde izin yükümlülüklerini yerine getiremedikleri gerekçesiyle idari para cezasıyla cezalandırılmalarının -durumun gerektirdiği ölçüde hakkın sınırlanması gerekliliği karşısında- olağanüstü hâl döneminde de izlenen amaçla orantılı bir sınırlama olarak kabul edilemeyeceğine karar verilmiştir (Erdal Karadaş, §§ 77-83; Selma Elma, §§ 54-62).

61. Günlük yaşama, trafiğe veya kamu hizmetlerinin sunumuna engel oluşturmayan, güvenlik riski oluşturduğu da gösterilemeyen barışçıl eylemlere ilişkin eldeki başvurularda da bu kararlarda ulaşılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Buna göre bütün başvurucular yönünden yapılan müdahalelerin olağan dönemde demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı, yukarıda anılan kararlarda yapılan değerlendirmeler de dikkate alınarak somut olayda Anayasa'nın 15. maddesinin başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik Anayasa'nın 34. maddesinde belirtilen güvencelere aykırı bu müdahaleyi meşru kılmadığı değerlendirilmiştir.

62. Açıklanan gerekçelerle -Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde- başvurucuların Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

63. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

64. İlk dört başvuru, Hâkimliğin kendilerine ilişkin birer kararına istinaden başvuru yapmış olsalar da toplamda her birinin 25.000 TL'ye yaklaşan idari para cezasına maruz kaldıklarını ve 104 kez gözaltına alındıklarını iddia ederek bu hususların da gözönüne alınması ve ihlal tespiti yanında uygun görülecek miktarda bir tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Hakkında iki kez idari para cezası hükmedilen beşinci başvurucu da ihlal tespiti ile uygun görülecek bir tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

65. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aliğül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

66. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

67. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin 1 numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

68. İncelenen başvuruda izinsiz oturma eylemi yaptıkları ve bu suretle emre aykırı davrandıkları gerekçesiyle başvurularda uygulanan idari para cezası nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin idarenin işleminden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte ilgili Hâkimlikler de ihlali giderememiştir.

69. Bu durumda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Hâkimliklere gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

70. Öte yandan somut olayda oturma eylemleri sürecinde uygulanan idari para cezaları, eylem sürecinde ihlale yol açan müdahalenin sıklığı ve somut olayın özellikleri dikkate alınarak ihlalin tespit edilmesinin ilk dört başvurunun uğradığı zararın giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ilk dört başvurucuya ayrı ayrı net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Beşinci başvuru hakkında verilen yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından ayrıca tazminata hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

71. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.287,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.287,50 yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Malatya 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (D.İş 2017/1975, 2017/1978, 2017/1842 ve 2017/1999) ve Malatya 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D.İş 2017/1218, 2017/1219 ve 2017/2361) GÖNDERİLMESİNE,

D. İlk dört başvurucuya ayrı ayrı net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, beşinci başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 1.287,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.287,50 yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Selahaddin MENTEŞ